

Hoezo ruimte voor burgers?

Over de rol van de raad bij burgerparticipatie

De Wolden, 21 september 2011

Dr. Laurens de Graaf

Centrale vraag van vanavond:

TSPB

Wat betekent burgerparticipatie voor uw dagelijkse praktijk als raadslid, griffier, burgemeester...

en

...wat betekent het voor de samenwerking met burgers en de ambtelijke organisatie?

Een wetenschappelijke reflectie op de rol van de raad bij burgerparticipatie

1. Enkele achtergronden
2. Perspectieven
3. Dilemma's
4. Inzichten uit recent onderzoek
5. Een poging tot ordening
6. Intermezzo
7. Afsluiting en discussie

1. Achtergronden (1)

TSPb

Drie generaties burgerparticipatie:

±1970: Inspraak in beleids- en besluitvorming

±1990: Opkomst van interactief beleid

Vanaf 2000: Opkomst van burgerparticipatie, burgerjury's, burgerinitiatieven, participatiebudgetten etc.

1. Achtergronden (2)

TSPb

Diagnose:

1. De overheid is de burger kwijtgeraakt!
2. De burger moet meer van de overheid overnemen!
3. Alle hoop lijkt gevestigd op participatie!
4. De raad weet vaak niet goed wat ze met burgerparticipatie moet en kan!

→ **Waar moet het dan heen met burgerparticipatie?**

→ **En wat doet (moet?) u als raadslid hiermee?**

2. Perspectieven op burgerparticipatie

TSPb

1. Vanuit de raad en in bredere zin vanuit het lokaal bestuur
2. Vanuit de burger

2. Perspectief vanuit de raad

TSPb

Veelgehoorde argumenten van *raadsleden*:

1. Burgerparticipatie betekent het delen van (beslissings)macht!
2. Burgerparticipatie wordt gezien als een mogelijkheid om de lokale democratische legitimiteit te verhogen.

2. Bestuurlijk perspectief

TSPb

Veel gehoorde argumenten van bestuurders:

Burgerparticipatie...

1. Dicht de kloof tussen burger en bestuur
2. Vergroot het probleemoplossend vermogen
3. Verhoogt de kwaliteit van beleid
4. Vergroot het draagvlak voor beleid
5. Versnelt het beleidsproces

Vgl. de motievenketen voor interactief beleid (Edelenbos, 2000)

2. Burgerperspectief

TSPb

Veel gehoorde argumenten van burgers:

1. Ik ben betrokken bij mijn leef- en woonomgeving
2. Ik vind het leuk om hieraan mee te doen
3. Ik wil informatie vergaren
4. Ik wil mijn belang behartigen (invloed uitoefenen, weerstand bieden etc.)
5. Ik bereid me zo voor op een politieke carrière
6.

3. Dilemma's van burgerparticipatie

TSPb

1. Bestuurscentrisch of burgercentrisch?
2. Blauwdruk of contextgevoelig?
3. Proces of inhoud?
4. Kunnen / willen we de gewekte verwachtingen waarmaken?
5. Participatie of representatie?

Participatieparadox:

Velen participeren weinig en weinigen participeren veel

4. Inzichten uit recent onderzoek

TSPb

Twee onderzoeksvragen:

1. Heeft burgerparticipatie geleid tot een andere rolverdeling tussen burgers en politici?
2. Welke effecten heeft burgerparticipatie op de kwaliteit van de lokale democratie?

(vgl. Michels en De Graaf, 2010)

4. Inzichten uit recent onderzoek

TSPb

Antwoord vraag 1:

NEE!

1. Politici raadplegen burgers.
2. Burgers leveren vooral ideeën en informatie aan.

NB: Maatschappelijke organisaties hebben overigens een invloedrijkere rol dan burgers! Zij adviseren en beslissen vaak mee!

4. Inzichten uit recent onderzoek

TSPb

Vraag 2: effecten op democratie (volgens de theorie):

1. Burgerlijke vaardigheden en deugden

Publieke kwesties bediscussiëren, spreken in het openbaar, een vergadering leiden, maatschappelijke betrokkenheid, verantwoordelijkheid, verbondenheid

2. Deliberatie

Rationele besluiten op basis van (uitvoerig) publiek debat

3. Legitimiteit

Legitimiteit als proces en uitkomst

4. Inclusie

De openheid van het forum; iedereen inbegrepen; vertegenwoordiging van alle relevante groepen en belangen

4. Inzichten uit recent onderzoek

TSPb

Uitkomst onderzoek:

1. Burgerlijke vaardigheden en deugden

Meer mensen raken geïnteresseerd in publieke kwesties. Tevens verhoogt het hun kennis over politieke besluitvorming.

2. Deliberatie

Burgerparticipatie stimuleert het luisteren naar verschillende meningen.

3. Legitimiteit

Burgerparticipatie draagt bij aan een hogere legitimiteit van beslissingen.

4. Inclusie

Bij burgerparticipatie komt het vaak voor dat relevante groepen en belangen **niet** worden vertegenwoordigd!

4. Inzichten uit recent onderzoek

TSPb

Paradoxe uitkomst:

Hoewel burgers geen vitale rol spelen in beleidsvormingsprocessen, levert burgerparticipatie wel een positief effect op voor de kwaliteit van de lokale democratie.

5. Een poging tot ordening

TSPb

Wat betekent dit nu voor uw rol als raadslid, burgemeester, griffier, ambtenaar, wethouder?

5. Een poging tot ordening

TSPb

Burgerparticipatie vraagt om een tweeledige duiding:

1. Principieel (gemeenteraad & college)

→ Aan burgerparticipatie hechten wij grote/kleine waarde

→ Als het van grote waarde is, dan binden we ons aan de uitkomsten

2. Instrumenteel (college en ambtelijke apparaat)

→ Burgerparticipatie als beleidsinstrument

→ Draagvlakmachine?

→ Het instrumentele volgt het principiële!!

6. Intermezzo

TSPb

De persoon als cruciale factor bij burgerparticipatie?

...**Best persons**, dwz. *personen die het verschil maken*

6. Intermezzo

TSPb

Wat doen die mensen en hoe zijn ze?

1. Ondernemend (omgang met regels en procedures, leiderschap, zichtbaarheid)
2. Empathisch
3. Verbindend
4. Beschikken over grote drive en veel hulpbronnen

6. Intermezzo

TSPb

→ Best persons zijn er zowel aan de kant van de bureaucratie (systeemwereld) als op straat (leefwereld: civil society, individu).

→ Best persons kunnen dienen als katalysatoren en bruggenbouwers; *ook voor burgerparticipatieprocessen!*

Best persons als kans voor u?

7. Afsluiting: centrale vraag

TSPb

Wat betekent burgerparticipatie voor uw dagelijkse praktijk als raadslid, burgemeester, griffier...

en

...wat betekent het voor de samenwerking met burgers en de ambtelijke organisatie?

7. Afsluiting: betekenis voor u

TSPb

1. Raad en college: onderken dat er dergelijke (best) persons bestaan en spoor ze op (scouten)!
2. Raad: deze personen vormen wellicht de schakel tot onbereikbare groepen; een potentiële verrijking van uw vertegenwoordigende rol.
3. Burgemeester of wethouder als big person? Zet ook uw persoonlijke factor in (leiderschap!) en werk aan zichtbaarheid!
4. De (ondernemende?) ambtenaar als buddie?
5. Griffier als procesmanager van de lokale democratie?

7. Afsluiting: algemene conclusie

TSPb

- Burgerparticipatie: kans en bedreiging!
- Het vraagt om uw heldere visie hoe het zich mag verhouden tot uw vertegenwoordigende rol! Kortom, neem principebesluiten over het belang van burgerparticipatie voor uw lokale democratie.
- Als raad heeft u de verantwoordelijkheid om ook die groepen te vertegenwoordigen die uitgesloten worden (bij burgerparticipatie) . Versterk uw vertegenwoordigende rol (o.a. via best persons?)!

7. Afsluiting: reflecties en aanbevelingen

TSPb

1. Verhouding democratische besluitvorming - burgerparticipatie:
 - Het kan voor u als gemeenteraad behulpzaam zijn om te werken aan een *democratische problemdiagnose*.
 - *Reflecteer* als raad eens op het idee dat de lokale democratie meer kan omvatten dan representativiteit.
2. In hoeverre bindt u zich aan de uitkomsten van participatieprocessen? Welke verwachtingen wekt u en hoe managet u deze? Maak duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is en wat *u* doet!
3. De rol van het bestuur verschuift van beleidsbepaler naar relatiebeheerder. Dit vraagt om andere beleidsuitgangspunten en (vermoedelijk) andere type ambtenaren. Het scouten en/of inzetten van *best persons* kan hierbij een hulpmiddel zijn.

Dank voor uw aandacht!!!

TSPb

Tijd voor discussie!

Stelling 1

TSPb

Wie maakt volgens u het belangrijkste verschil bij burgerparticipatie?

NB: u mag slechts 1 antwoord geven

- A. De ambtenaar
- B. De burgemeester
- C. De burger
- D. De griffier
- E. De wethouder
- F. Het raadslid

Stelling 2

TSPb

Meer ruimte voor burgers

=

meer ongelijkheid in de
samenleving

Stelling 3

TSPb

Zonder 'best persons' kan
burgerparticipatie niet van de grond
komen

Stelling 4

TSPb

Bij burgerparticipatie is het proces
belangrijker dan de inhoud

Stelling 5

TSPb

Representativiteit is van ondergeschikt
belang bij burgerparticipatie

Stelling 6

TSPb

De raad moet zich
terughoudend / bescheiden
opstellen bij burgerparticipatie

Stelling 7

TSPb

Burgerparticipatie is meer
een middel dan een doel

Stelling 8

TSPb

Burgerparticipatie vraagt om een
meer empathisch lokaal bestuur

Stelling 9

TSPb

Burgerparticipatie is meer een zaak
van ambtenaren en wethouders
dan van raadsleden

Stelling 10

TSPb

Hoedo ruimte voor burgers? Het gaat
bij burgerparticipatie toch eigenlijk om
het begrenzen van burgers

Meer informatie?

TSPB

Universiteit van Tilburg

Tilburgse School voor Politiek en Bestuur (TSPB)

Laurens de Graaf

L.J.deGraaf@uvt.nl

www.tspb.nl

013 466 8136

